

UMEÅ UNIVERSITET

Projekt titel: Kan "Frontal Assessment Battery" (FAB) – ett enkelt screeninginstrument för utredning av den exekutiva funktionen i frontalloberna – urskilja personer med och utan demenssjukdom även hos mycket gamla?

Forskare: Johan Niklasson, överläkare och disputerad inom geriatrik

Bakgrund: I det här projektet vill vi undersöka hjärnans sk "exekutiva" funktion som anses finnas i pannloberna. Förenklat kan den exekutiva funktionen beskrivas som hjärnans verkställande direktör som planerar, organiserar och följer upp hur det gick för att sen kunna anpassa sig utifrån resultatet.

Det går att mäta den "exekutiva" funktionen. Neuropsykologer använder långa och komplicerade tester, men det finns också kortare snabb-skolor som lämpar sig för andra yrkesgrupper i sjukvården. De vanligaste snabb-testerna, t ex "A Quick Test of Cognitive Speed" (AQT) eller "Trailmaking Test", innefattar på olika vis synen vilket är svårt om personen t ex har nedsatt syn eller nedsatt funktion i den del av hjärnan som bearbetar synintryck. Ett annat snabb-test är Frontal Assessment Battery" (FAB), som ska användas i det här forskningsprojekt. Det innefattar två språkliga tester där personen skall säga så många ord som möjligt på en minut som börjar på en viss bokstav respektive förstå sammanhang mellan ord, men även fyra tester där personen på olika sätt skall knacka i bordet utifrån olika instruktioner.

FAB skapades strax efter millennieskiftet och tidigare forskning har visat att skalan verkar mäta rätt sak och tämligen träffsäkert varje gång. Det är däremot så att äldre personer och personer med lägre utbildningsnivå har något sämre resultat på FAB, vilket måste tas i beaktande vid bedömning av resultatet. Den basala demensutredningen på vårdcentralen innehåller oftast rutintestningen med MMSE-SR och Klockritning, men där testas inte den exekutiva funktionen nämnvärt.

Kunskapslucka: Det som inte är känt är vilken information testresultatet på FAB skulle kunna bidra med vid den normala utredningen av "demenssjukdom" på en vårdcentral. Dessutom vet vi inte hur en sänkning av den exekutiva funktionen hos mycket gamla personer utan demenssjukdom påverkar deras liv, t ex avseende rädsla att ramla eller hur deras livsföring (ADL-funktion) påverkas. Denna studie kan också ge information om hur livsstil tidigare i livet kan påverka den exekutiva funktionen när man blivit gammal.

Metod: I MONICA-studien (Monitoring of Trends and Determinants of Cardiovascular Disease) har man följt livsstil och riskfaktorer tidigare i livet och flertal deltagare har nu blivit 80 år eller äldre. Silver-MONICA studien är en uppföljning av MONICA deltagare där vi avser att undersöka denna grupp både hur deras livsstil tidigare i livet har påverkat den exekutiva funktionen men också hur en eventuell nedsättning av den exekutiva funktionen påverkar olika delar av deras liv idag. Etikgodkännande finns.

Silver-MONICA Datafilen är nu insamlad och kurerad. Demensdiagnoser validerade via journaluppgifter av två erfarna geriatriker. Genom doktorand och läkarstudent forskningsprojekt har vi börjat analysera filen. Första publikationen är accepterad, och två publikationer till är submitterade. Flera ytterligare planerade och skall påbörjas under 2021.